

Pálné Kovács Ilona

Magyar Regionális Tudományi Társaság Vándorgyűlése

2022. október 6–7.

Hatalom terület nélkül, terület hatalom nélkül

Nem szójáték, hanem a helyzet

- Az **állam területisége** nem vitatható, a határai annál inkább
- A **terület államisége** társadalomintegrációs, civilizációs vívmány (sajnos a szuverenitást még manapság is megkérdőjelezzik kívülről és belülről is)
- Az államhatalom **belső térbeli megosztása** bonyolultabb: föderalizmus, szintek, léptékek, státuszok, függések, autonómiák
- Az uralkodó trend a **decentralizáció**, a kisebb megszakítások (2008, covid) ellenére

Lago, I. (ed) (2021): E.Elgar Handbook on
Decentralization, Devolution and the State

Nemzetközi trendek (TERRI, CEMR, 2021)

- A **területi racionalizálás** (rescaling) folyamatos napirend (30 CEMR tagállamban volt 2012-2021 között területi reform, 22-ben községi integráció (jelentős csökkenés Portugáliában, Törökországban, Albániában, a balti államokban), jelentős regionális reform Ukrajnában)
- A területi hatalmi **modell viszonylag stabil, van nemzetközi standardja**: decentralizáció (devolúció) vagy dekoncentráció, bár vannak hibrid megoldások is (cseh, holland, finn)
- Területi **szintek súlyának átrendeződése** dinamikus (integrációs reformok vagy a városi szabályozás függvényében) jelentős regionális reform Finnországban, a helyi szint rovására

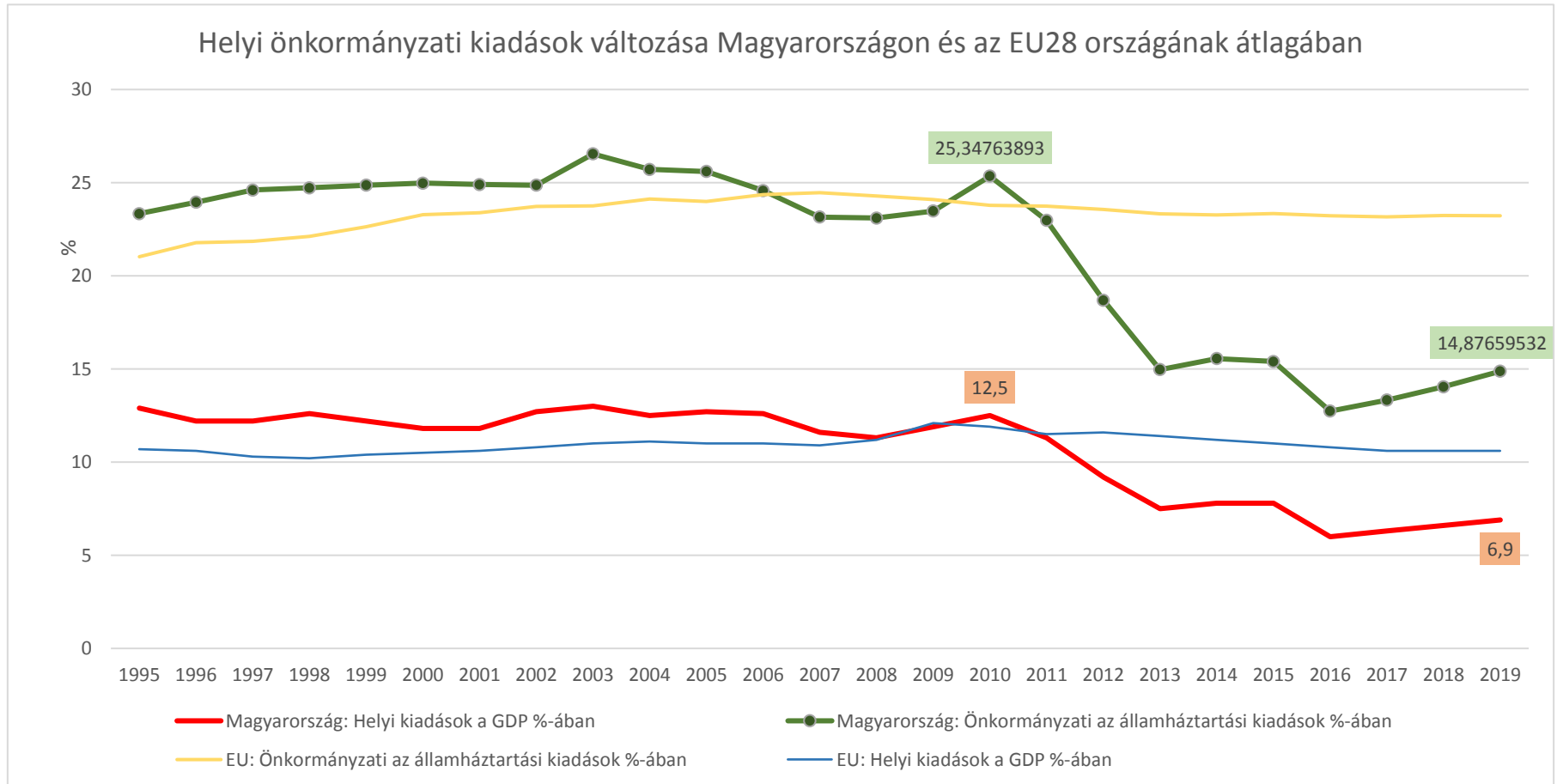
Magyar (ellentétes)trendek

- **Folyamatos centralizáció** 1990 után
- Drámai **fordulópont** 2010/2011
- Még egy lapáttal a **2019-es önkormányzati választás** után
- + Covid válság
- +Háború és Energiaválság

Nem a szerkezet, hanem a kormányzási logika a lényeg

- Hosszú ideig nem modell, hanem **szerkezeti** problémának látszott (fragmentáció, megye, regionalizáció)
- Fel kell ismerni, hogy a kormányzási, **hatalmi kontextus** és a decentralizáció, az autonómia került alapvető ellentmondásba (autokráciák általában kevésbé szeretik a decentralizációt)
- A politikai rendszerben bekövetkezett eltolódás átrendezte a **szintek közötti erőviszonyokat**, amit a közjogi reformok tovább támogattak
- A helyi hatalom zsugorodása nem járt együtt a bizalom csökkenésével

Alulfinanszírozottság? Önkormányzati kiadások csökkenése Magyarországon

Alkalmatlan térbeli kormányzási szerkezet?

	Önálló hivatalt működtető települések	Körjegyzőségek	Körjegyzőséghez csatlakozott települések	Összesen
1990	782	638	2188	2970
1991	1562	529	1535	3097
2010	1202	768	1973	3175
2013	545	749	1883	3177
2019	545	738	1895	3178

Kontextus

WGI adatok és helyezések az EU-27 országokban

A következő 6 mutató átlagaként számolva:

- Voice and Accountability
- Political Stability and Absence of Violence/Terrorism
- Government Effectiveness
Regulatory Quality
- Rule of Law
- Control of Corruption

	Összevont index					Rangszám (EU-27 helyezés)				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Sweden	97,2	96,4	97,5	96,0	96,2	3	4	2	1	1
Luxembourg	96,0	96,8	96,5	95,7	96,1	5	3	3	2	2
Finland	97,6	98,4	98,3	95,4	95,5	2	1	1	3	3
Denmark	97,9	96,9	95,8	93,6	94,9	1	2	4	5	4
Netherlands	92,8	94,1	95,6	93,9	93,5	7	5	5	4	5
Austria	96,5	93,7	94,2	90,2	91,3	4	6	6	6	6
Germany	91,5	89,6	90,1	90,1	89,8	8	8	7	7	7
Ireland	94,2	91,4	89,3	88,7	89,2	6	7	8	8	8
Estonia	81,6	81,3	82,3	84,9	85,4	14	13	12	10	9
Belgium	88,0	87,9	89,0	85,6	84,3	10	9	9	9	10
France	85,7	85,7	83,9	80,2	84,2	11	11	11	13	11
Portugal	82,3	79,4	79,5	82,1	84,0	12	15	13	12	12
Slovenia	81,6	79,5	77,0	80,1	80,3	15	14	16	14	13
Lithuania	73,3	73,7	76,3	79,1	79,5	20	20	18	15	14
Czech Rep.	77,9	78,8	78,3	79,1	78,9	17	16	15	16	15
Malta	88,2	86,6	85,7	83,1	78,2	9	10	10	11	16
Spain	76,6	75,1	74,5	76,1	76,2	18	18	19	18	17
Cyprus	82,0	81,6	79,3	77,1	75,5	13	12	14	17	18
Latvia	71,3	71,2	72,3	74,3	75,1	22	22	21	19	19
Slovak Rep.	74,9	74,9	73,9	73,6	72,9	19	19	20	20	20
Poland	68,4	76,0	76,5	73,5	71,2	24	17	17	21	21
Italy	69,5	68,1	67,6	68,3	68,4	23	23	23	22	22
Croatia	63,3	65,1	65,3	66,3	66,7	25	24	24	23	23
Hungary	78,1	73,0	70,5	65,8	65,8	16	21	22	24	24
Greece	72,1	63,5	61,9	57,7	64,8	21	25	25	27	25
Bulgaria	59,1	60,4	56,7	58,4	61,4	26	26	27	26	26
Romania	54,9	56,6	57,6	60,1	58,4	27	27	26	25	27

A WGI egyes komponenseinek értéke Magyarországra és azok szerinti EU helyezések

	Index					Rangsám (EU-27 helyezés)				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Voice and Accountability	73,3	68,6	65,9	60,6	57,7	17	19	20	23	24
Political Stability	74,8	72,2	70,6	69,2	70,2	19	21	23	24	22
Government Effectiveness	72,0	69,2	70,6	67,1	71,4	16	17	16	17	15
Regulatory Quality	85,9	81,3	77,7	71,6	72,6	14	16	20	24	23
Rule of Law	81,8	73,0	67,6	66,8	68,3	16	20	21	22	21
Control of Corruption*	80,8	73,5	70,4	59,1	54,7	18	23	23	27	27

Bertelsmann's SGI helyezések EU-27 országok között 2014-2020:

	2014	2017	2020
Policy Performance	24	23	24
Economic Policies	24	23	22
Social Policies	24	25	25
Environmental Policies	9	12	19
Quality of Democracy	27	27	27
Governance	23	24	26
Executive Capacity	19	21	23
Executive Accountability	21	25	27

A politikai rendszer területisége

Általános

- Második kamara (nem csak föderációban)
- Érdekszövetségek
- Választási rendszer: arányos-listás, többségi-egyéni választókerület
- Területi listák, egyéni képviselők

Magyar

- Idegen a polarizálódó politikai rendszerben
- Túl sok, túl átpolitizált
- A többségi választási rendszer felé elmozdulás
- Megyei listák megszüntetése, egyéni képviselők (106) megerősödött szerepe

A kettős mandátum kísérlet kudarca

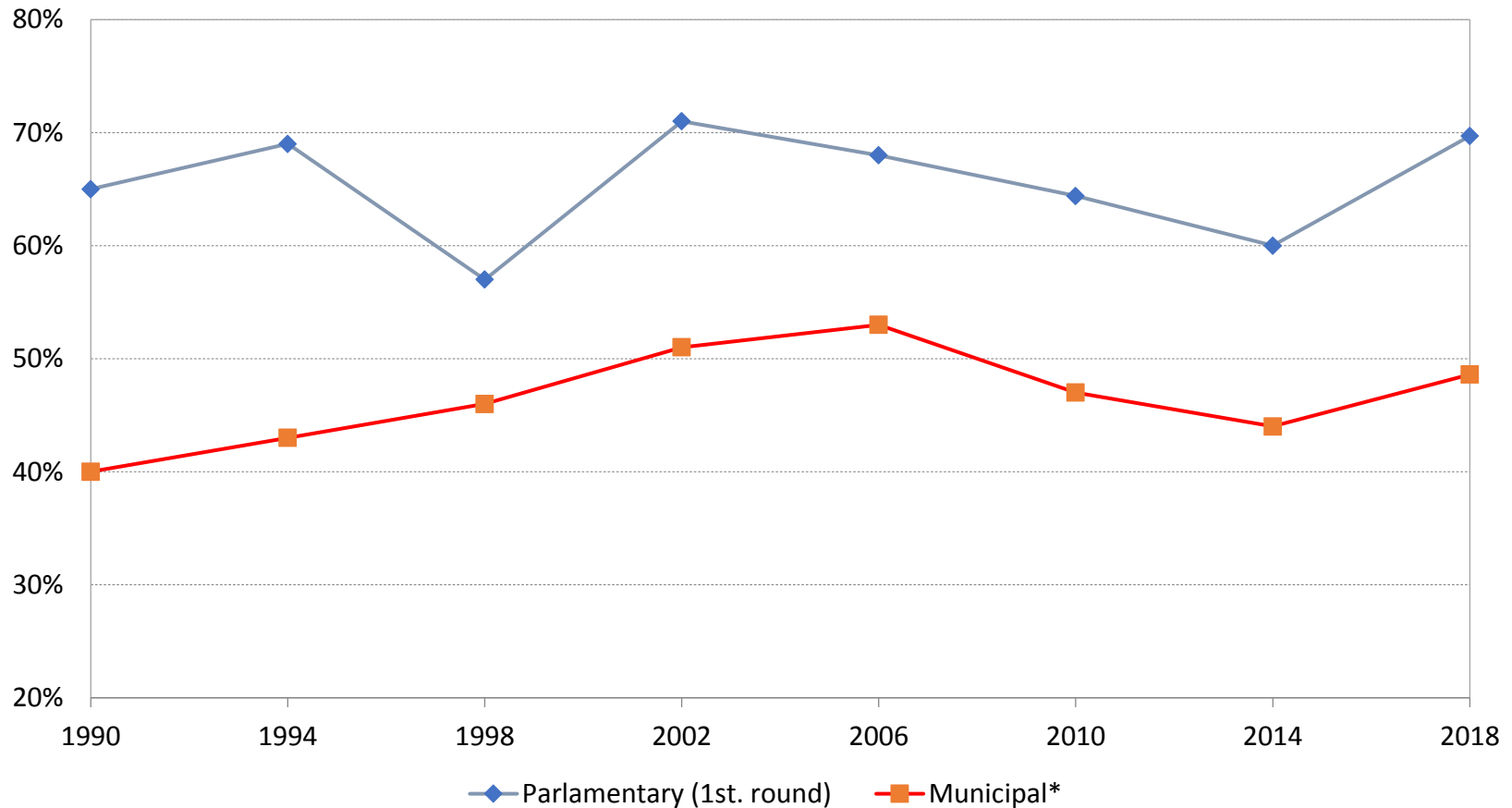
Van De Woorde, De Vet (2021) nemzetközi összehasonlító elemzése (9 ország, 1475 képviselő) (itthon Várnagy Réka)

- Összesen 16 európai országban lehetséges: Franciaországban, Belgiumban, Luxemburgban, Finnországban eléri az összes parlamenti képviselő $\frac{3}{4}$ -ét
- Jellemző körökben a lokális fókusz, viszont nem birtokolnak többnyire erős központi beágyazottságot
- A parlamentek területi „érzékenyítése” sem egyértelmű
Nálunk megszűnt 2014-ben, de korábban sem működött

Centralizáció vagy decentralizáció, ez itt a kérdés?

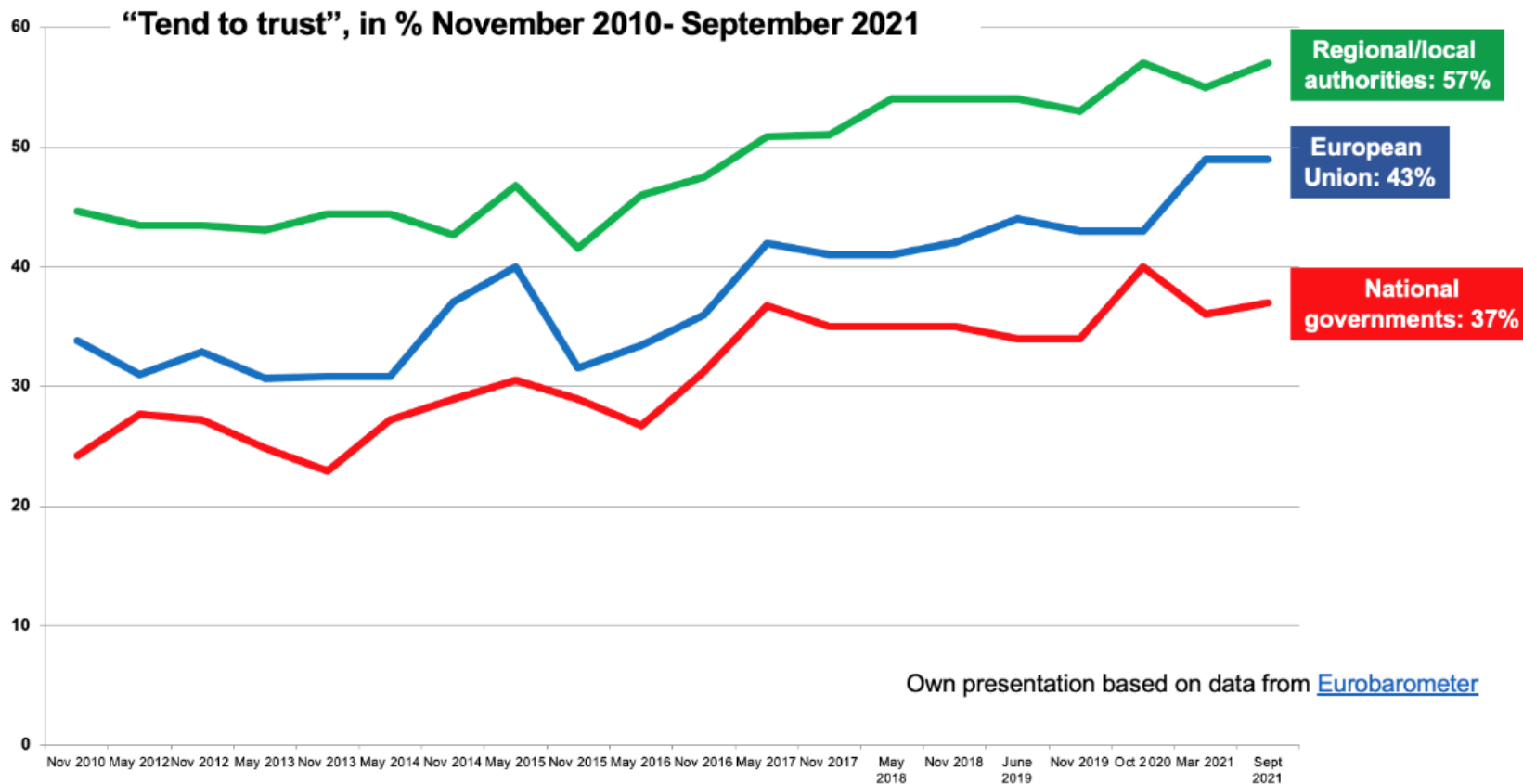
- Autoriter rendszer logikája nem fogadja be a decentralizációt és az autonómiákat
- A többségi demokráciák is „érzéketlenek” (Lijphart)
- A helyi választás „másodrendű” általában (alacsonyabb részvétel, kisebb verseny)
- A helyi kormányzási szint iránt továbbra is erős a bizalom (viszont a megye eltűnt)
- Co-governance? Összekötő mechanizmusok hiányoznak
- Kontroll? Erős vétójátékosok hiánya

Szavazási részvétel a helyi és parlamenti választásokon 1990-2018.

Bizalom az MLG dimenzióban

Which level of government do people trust most?

Forrás: Eurobarometer

Lose-lose helyzet

- Terület hatalom nélkül: gyenge önkormányzatok, erős, de önállóatlan állami szervek
- Hatalom terület nélkül: hogyan lehet áthidalni a bizalmi és információs vákuumot?
- Javítani a kormányzati teljesítményt decentralizációval?
- Regionális politika az egyéni országgyűlési képviselőkkel?
- Nem tudom megválaszolni, de a válságok sem kedveznek a fenntartható megoldásnak

Köszönöm a figyelmet!